

Ese de dóve ori in septemana:

Joi-a' si Dominec'a.

Pretulu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
 „ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Correspondintele si banii de prenumeratiune se se adreseze de dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésea. Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. éra mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se anticipe

PARTE OFICIALE.

Nr. $\frac{758}{193}$ scol.

Cerculariu

Catra toti inspectorii de scóle din districtulu Consistoriului aradanu.

Essamenile semestrului de véra din anulu curinte scolasticu, se se tiena si se se finésca pana in capetulu luner lui juniu pre la tóte scólele comuneloru satesci.

Dupa primirea acestei ordinatiuni, P. T. DTa indata vei defige terminu de essamine pentru ficare scóla din inspectoratulu incredintiatu conducerii P. T. DTale, incunoscintiandu neamenatu pre comitetele parochiali prin directorii locali.

La terminulu defiptu, presentandu-Te in faci'a locului, dupa introducerea indatinata vei tiené essamenulu in ficare scóla, despre ce vei luá protocolu dupa formulariulu ce se alatura aci sub A.)

Este fórté de lipsa ca P. T. DTa se Te infacisiez in persóna la essamine. Daca inse, ceva casu nepreveditu Te-ar impedeca, atunci prin organele submanuate vei implini neaperatu rubriceloru din protocolulu amintitu sub A.

Adunandu aceste protocolé de la tóte comunele din inspectoratulu P. T. DTale, vei gati dintr'ensele unu reportu generalu despre rezultatulu essameneloru acestui semestru din intregulu inspectoratu alu P. T. DTale, dupa formulariulu ce se alatura aci sub B.) care reportu ilu vei asterne apoi aici.

Aradu, 31. Maiu 1873. v.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.
Episcopulu Aradului.

PARTE NEOFICIALE.

Invetiamentu.

Preotimea si invetiamentulu.

Pentru-ca credinti'a respandita in poporu se fie pastrata in deplin'a ei putere, la tóte popórele si in tóte vremile iniurirea preotimei asupra invetiamentulu a fostu de lipsa. In specialu inse, intr'anóstra viétia, acést'a lipsa este indoita: preotimea romana trebe se iniurésca asupra cresterii si dintr'unu altu punctu de vedere. In deobste trebuinti'a este numai religionaria; la noi ea este totuodata si nationala.

Pentru-ca se ni se vedésca acestu adeveru, va fi de trebuintia, se aruncamu o privire asupra stariloru, in care ne aflamu.

Fiesce-care natiune este o esistentia ideala, unu intregu psihologicu, formatu pe temeulu comunitatii sufletesci intre ómenii, ce compunu natiunea. Numai avendu in sufletulu lor o parte comuna cu a celoralalti ómeni,

ce compunu poporulu romanu si numai pe temeulu acestei parti comune se sentiescu aplecati romanii singurateci a lucrá impreuna, si numai prin acést'a lucrare impreuna devinu ei unu intregu socialu, avendu de scopu ajungerea la fericirea sufletésca si imbogatirea magazinulu de gandiri a lunei prin rezultatele lucrarii lor.

Déca milióne de romani nu ar fi lucratu vécuri intregi impreuna, pentru ca se desfasiure cuprinsulu lor sufletescu, astadi in orientulu Europei ar lipsi acelu tipu propriu alu gandirii frumóse, pre care lu-cunóscemu sub numirea de „*gustu romanu*.” Canteculu traganatu, poesi'a senina, doin'a doioása, imbracamintea de traditiuni antice, stilulu cladirii romane, sirulu bogatu de proverbiu, in care sunt asiediate intieptiile, la care au ajunsu romanii in curgerea vécuriloru, in scurtu — tóte manifestarile sufletesci, ce dau poporulu romanu remarc'a individuala deosebindu-lu de alte popóre, sunt aretarile, prin care esista poporulu romanu. Romanii traiescu muncindu, mancandu si bendu; natiunea romana traiesce prin manifestarile sale sufletesci, ce forméza firea ei individuala. A pastrá acést'a fire individuala si a o desvoltá pana la desvalirea intregulu cuprinsu sufletescu este tielulu primordialu alu lucrarii popóreloru si in specialu a lucrarii romaniloru.

Nesmintitu gandirea comuna intre romani si-are originea in comunitatea de sange, adeca in nascerea din aceia-si trupina; dar' numai prin convietuirea seculara si prin desvóltarea impreuna a ómeniloru din acela-si nému a castigatu firea nationala cuprinsulu ei materialu de asta-di. La nascere, sufletulu omului este голу, unu complecsu de aplecari firesci si numai prin iniurirea ómeniloru si a lumii din afara se umple acestu голу. Déca unu romanu din vrist'a sa frageda va fi lipsitu de contractulu cu cei-lalti romani si aruncatu sub iniurirea altoru popóre, cu tóte, cà 'n venele lui curge totu-acelu sange, cu tóte cà aplecarile lui firesci sunt comune cu ale celoralalti romani, elu in decursulu desvoltarii sale sufletesci nu va poté se-si castige gandirea specialu romana, ci, abatutu dela directi'a firesca a desvoltarii sale, sufletulu i se va formá in modu nefirescu. Asemenea omu este o jertfa a stariloru, intre care a fostu silitu se se desvolteze: elu nici candu nu va poté se produca ceva mare prin lucrarea sa sufletésca, de óre-ce intocmai precum este peste putintia, ca perulu se rodésca mere, este peste putintia ca omulu se produca ceva intr'o directia care, nu purcede din firea sa individuala. . . . Alexandri numai ca poetu romanu a pututu se fie, ce este; si ca poetu romanu, va fi elu admiratu de tóte popórele.

Reulu, care mai multu bantuiesce viéti'a nóstra, zace tocmái aici. Romanii *culti*, numiti „*inteligenti*,” tocmái acea parte din poporu, care ar avé se fie portatoriulu vietii etice, sunt crescuti in asiediaminte de invetiamentu streine. Din vrist'a frageda, dela 7—8—10 ani copii romani se rapescu din mediloculu familiiloru sale, se lipsescu de iniurirea binefacatória a gandirii romane si, dusi la scólele

streine, pentru-ca se-si imbogatesca sufletulu prin invetiaturi folositorie, se arunca sub inriurirea unei gandiri streine. Ei nu mai audu doinele, nu mai asculta povesci, nu mai stau la vorba siegace; intra intr'unu mediu nou, cu alte datine, cu altu portu, cu altu gustu, cu alte traditiuni. Astfelu sunt romanii crescuti: ei stau câte 8—10—15 ani sub inriurirea streina, tocmai in vrist'a desvoltarii lor, tocmai cu scopulu de a se desvolta. Nu este dar' minune, deca, castigandu invetiaturile folositorie ei pierdu cea mai scumpa parte din sufletulu lor, adeverat'a comora firesca, tipulu romanu alu gandirii lor.

In locu ca modulu lor de vietuire se fie o forma mai desvoltata a modulu de vietuire poporala, ei, in aretarea lor, ne infatisieza unu streinu traiu, o streina gandire. Imbracamintea lor este nemtiesca, in locu ca ea se fie desvoltata in modu firescu din aceea a parintiloru sei: astfelu locuinti'a, astfelu petrecerile, astfelu gandirea frumosa, astfelu intrég'a vietia. Aceia, ce ni-au datu invetiaturi, in schimbu, ni-au luat romanitatea sufletulu. in lips'a careia remanemu imitatori comuni, fara ori-ce trasuri proprie si originale in vietia noastra. — Tristu castigu, stricatiósa indreptare, ruinatoria imbogatire a sufletulu nostru.

De dieci de ani nu am fostu in stare se producemu unu singuru lucru, care se remana. Ce am facutu adi, vor strica cei de mane; ce vom scrie mane, nu vor ceti cei de poi-mane. Pentru-ca nu am avutu unu singuru omu, care se fi fostu in stare a scote putere productiva din gandirea poporulu intregu, care se fi fostu expresi'a individualitatii romane.

Fiesce-care a vorbitu pentru sine: si numai gandirile plamadite de vécuri si zemislite de generatiuni sunt mari. Nu pntru-aceea este Rousseau mare, pentru-ca a datu lumii invetiaturi mari, ei pentru-ca geniulu seu a scosu aceste invetiaturi din vietia poporulu, din care facea parte: Nime, cine este singuru, nu este mare: mare este numai acel'a, care representa milione; mare este Alexandri, pentru-ca vorbesce pentru optu milione de ómeni; pitici suntemu noi, carii vorbimu fie-care pentru sine. Dar' vin'a nu este a noastra. A fostu mastera vremea, in care ne-am formatu: suntemu cuprinsi de o grea bóla sociala, din care numai munc'a premeditata a mai multoru generatiuni va poté se ne lecuésca.

Astadi vremile s'au schimbatu. Intr'asta tiéra, in care ne aflamu, avemu dreptulu frumosu de a dispune insi-ne in privinti'a formarii generatiuniloru viitorie. Crescerea este in manele noastre. Ni s'a datu dreptulu, dar' ni s'a luat multu din putintia. Se facemu — incatu ni este cu putintia. Pana asta-di generatiunile, ce nu sunt inca crescute, nu sunt inca corupte. Poporulu este inca curatu in gandirea sa.

Se substragemu aceste elemente sanetose dela inriurirea elementelor. stricate, pentru-ca nu si aeest'a parte a poporulu se se strice.

Sunt intre „inteligentii“ romani caractere marcante, ómeni, ce avendu o fire mai aspra, au fostu mai pucinu receptivi pentru inriuririle streine. Acesti'a au pastratu celu pucinu o parte din romanitatea sufletulu lor. Nici unulu nu este inse, care, trecandu prin scoli, se nu fi perdutu o mare parte din puterea sa productiva. Astfelu partea cea cu deseversire mare sunt ómeni nemtiti, magiari-sati, ori celu pucinu abatuti intr'o directia falsa de puru latinismu; Blasiu, Beiusiu, Naseudu, Bradu si, mai pucinu, Brasiovu. Este periculosu a espune generatiunile viitorie la inriuririle directe a acestoru ómeni: ei pe langa cea mai laudabila bunavointia nu potu decatu se strice, abatendu baietii in directi'a in care au fostu abatuti insi-si.

Acestu elementu nu póte se aiba decatu *inriurire indirecta* asupra invetiamentulu.

Inriurire directa asupra invetiamentulu trebuiescu se aibe acele elemente, care mai pucinu au rabdatu sub inriurirea straina: adeca invetiatorii si preotii.

Invetiatorii au invetiatu pucinu. Ast'a, atatu pentru noi, catu si pentru dinsii, nu este o impregiurare ne norocosa. Invetiandu ei pucinu, cu atatu mai pucinu au pututu a se streini. Si in viitoriu déra, mai bine se aiba invetiatorii mai pucina cultura, decatu mai multa — cascigata dela straini.

Preotii, atatu prin positi'a lor, catu si in urm'a formarii, prin care au trecut, sunt o clasa de ómeni mai culti. Prin ast'a preotii devinu mai pucinu romani in gandirea lor. Multi dintre preoti-au facutu prin totu-acelu procesu stricatiósu, prin care au trecut si ceilalti „inteligenti“, standu câte 8—10 ani sub inriurirea strainiloru.

In teologia tenerii invetia pucinu; dar' totu-aceia, ce ei invetia, este parte crestinescu, parte romanescu. Este o poleitura, prin care se sterge o mare parte din spoiel'a straina, castigata in gimnasiu. Preotii si-incheia crescerea romanisandu-se: ei sunt romani slabi, dar' totu-si mai buni decatu academistii straini.

Dupa-ce tenerii au absolvatu studiile teologice, ei mergu la parochii si petrecu tota vietia in contactu strinsu cu poporulu „de rondu“, inse necuprinsu de ból'a, in care se afla „inteligentii.“ Invetiandu preotulu castiga insu-si — o mare parte din perdut'a sa comora sufletesca. Si multi, la dilele betranetieloru sunt *romani verdi*. Pre acesti'a „inteligentii“ ii numescu „mocani.“

In preoti este cultura romana: singuru ei au fostu in stare se produca si intr'asta vreme atatu de ticalosa, lucrari, ce voru remané, precum sunt acelea ale Prea Santiei Sale Parintelui Metropolitu Andreiu si „Vechi'a Metropolia.“

In zedaru voiesce „inteligenti'a“ se ne latiniseze: noi remanemu *crestini* si *romani*!

Ca incheiare inca unu cuventu.

Deca voimu se remanemu crestini si romani, se indreptamu asiediamintele pentru formarea preotiloru si a invetiatoriloru, substragandu-i si dela inriuririle straine.

Si pone atunci inse, pana candu nu vom avé ómeni formati, se lasamu copii sub ingrigirea pastoriloru sei sufletesci!

Ioanu Slavielu.

Resunetu

La articululu Domnului Theologu absolutu de langa promontoriulu Siriei (Világosiului) din 19/31. Martiu 1873. publicatu prin Fói'a oficiosa bisericésca „Lumina“ Nr. 19.

Intielepte Domnule!

De vei fi multiamitu cu acést'a titula; cá-ci On. Preon. spect: scl. nu-Ti potu dá pana a nu fi in ceva diregatoria.

Ca se nu-ti remanu datoriu, mi Vei ertá deca in decursulu acestei scripture ti voiu vorbi in stilulu indatinatu mai poporalu.

Pe cumu vedu Domni'a Ta ai concursu la alegerea de parochi in Ternova, unde ai observatu feluritele abusuri, coruptiuni, scl. — e bine; descrii totu cursulu alegerei accentuandu cuvenit'a procedura la alegere de parochu si protopresviteru; dai informatiuni de leacuri vindecatorie de acele abusuri, facendu atentu si tocmai pe sinodulu eparchialu la esecutarea mesuriloru delaturatorie a acelora.

Celea premerse inse pe mine nu me regulédia; mi fala totusi, cá la alegerea aceia s'au prezentatu Juristu, Filosofi, si tineri eminenti, acést'a e bine; ér' in catu dintre acestia a reusatu alti doi dóra mai ne cualificati, si cu purtare vacilanta, cumu dici, de felu nu urméza ca teneri bine pregatiti se nu mai cerceteze teologi'a, nici se se rezolveze la statulu preotiescu.

Ací mai multu se vede că DTa invidiedi fericirea altuia, dar' inca a preotiloru! deca unu preotu, fie acela si fora cualificatiunea receruta, e cu scopu a se ingrigi de sine; dora voesci ca acela se dea in laturi pentru ca se-ti face DTale locu; ci ca nu ai fostu acolo alesu, — te-ai maniatu? — dar' pe cine? par' ca pe preotii cei ne cualificati cu atata teoria ca DTa? destulu de reu; se pote ca DTa ca bine cualificatu, pe terenulu bisericescu mai multu ai face, decatu acestia si cei batrini; dar' inse numai la parere; ei Domnule! esci invetiatu, si totu ti-a mai remasu; DTa indata ce ai absolvatu cleric'a, ai socotitu ca poporulu unde vei voi te va alege, si ca pe preotii batrini ii vei mena la padure; en cauta numai bine in oglind'a inprejurariloru DTale, si vei iscusí, ca preotii batrini inca si adi au contu la poporu, pentru-ce? — pentru ca recunosce acel'a ca numai si numai preotii batrini, asia ne cualificati cumu au fostu, fusera capaci in trecutele 18. vécuri contra tuturoru precuritatiloru si aventuriloru straine prin care era adusa in clatinare biserica si religiunea, dicu, fusera capaci a apera autonomi'a bisericeí, si religiunea, nostra ortodocsa romama; ba a luptatu multu intru conservarea asidiaminteleru dela Cristosu si santii apostoli mostenite, si susutienerea buneloru naravuri crestinesci; carora DVóstra cei cualificati ati avé inca a le multiamí candu intrati la gustarea fructeloru pastrate de ei cu multe sudori.

Inse ca DTa — pote ca si in timpurile de adi — ai observatu la preotii nostri una patima séu alta; inca de aci nu face consecintia la toti; au nu patim'a Te a condusu chiaru si pe DTa de te spulberi, in publicu? Patimele in zedaru voesci a nu le vedé, ele sunt innascute dela coliba pana la palatu, le au si teologii teneri ca cei betrani; inse trebue Domnulu meu se scii deschilini modrulu si mesur'a prin care patimele se manifestéza, fie afara la parochia séu intre paratii seminarieloru, totu una.

Crutia dar preotii betrani; DTa de atari nu esci judecatoriu „cine scii tu cela ce judeci pe sluga „straina“ la acelea nu-ti poti luá refugiulu fericirei. Ba te pogori tocmai si pana la insirarea parochieloru, cum Pecica, Tornea, Ciermeiulu, Varasenii, si acum Ternova, unde dici, ca cu ocaziunea alegeriloru de parochi, desi unele fora corruptiuni, ci din altu respectu totu acelu rezultatu a avutu ca Ternova. hm:

Vedi Domnule, cu acést'a ti-ai atitiatu paie pe capu, prin acést'a dovedesci, ca cu ne reusarea Dtale acolo te-ai maniatu si pre noi, inca aceea debue se mai inveti a sci, ca „multe cidre uliu dobóre“ apoi deca ai voitu a fesci in publicu pre preotii alesi in Ternova: ce ai avutu a-ti tinde man'a pana a me sgaria si pe mine? care nici te cunoscú ce fajta de omu esci; dora ai recuratu si la alegerea din Ciermeiu; sum curiosu a ti sci numele; altucumu nici e bravura aceea, candu cineva scriptele nu si le autentica cu propriulu seu nume; unulu ca acel'a pusca de dupa copaciu, séu i e rusine de numele seu fatia cu scriptele sale, dela unu eruditu se spera mai multu decatu acést'a.

Domnule! pentru ca nu te-ai resbunatu fatia de acei preoti, spulberi ca siercanulu norii cei grei amerintiatori de viscole si furtuni de grindina; resbuni asupra nóstra; vedi cu acést'a inthipuesci pe Irodu judeianulu; carele ne sciindu a ucide pe Cristosu singuru, dumica 14. mii pruncuti fora prihana; la ce poti incheia, ca omulu carele incerca deodata a face tóte, in fine se afla totu la nimicu; de aceea invetiaturu rumega mai inteiu vorb'a apoi o graiesce; éta dar' testulu S, scripturi „cu ce mesura vei mesurá cu aceea ti se va mesurá, mesur'a buna indesata versendu-se pe de laturi“ „nu judecati ca se nu fiti judecati.“ Amu auditu dela invetiaturu nostri renumiti, ca clasele nimicu nu ajungu, fora destula pracsá si esperientie; deci si DTa multu te vedi a fi invetiatu si totusi ti-a mai remasu; invétia dara una si de aci, ca din furi'a ce ai contra unuia se nu fulgeri si asupr'a altor'a; ca ivindu-se adi unulu dintrunu unghiu; altulu mane dintraltulu, te voru luá la forfeci, ne sciindu DTa unde-ti aflá adapostu; au nu scii ca mai bine e a da de catu a luá? deci, numai incumetá a luá dela noi aceea ce nu ni poti da — respectulu; acéstea sunt ce cu respectarea persónei ti-au datu din

Ciermeiu, la 22. Maiu. 1873.
3. Iunii.

Isala Goldislu,
preotu.

Onorate Domnule Redactoru!

La corespondinti'a ce aparú in fói'a „Lumin'a“ dela „unu teologu absolutu“ vinu a-mi face observarile mele in urmatórele:

In punctulu alu 2-le acusatariulu meu dice, ca nu a avutu scopu d'a vatamá pre cineva, si ca a voitu se sustiena védi'a institutiuniloru nóstre bisericesci; d'apoi cetésca DSA acús'a prima, in carea fara de a rumegá bine cele afirmate cu atata resolutiune in publicitate, fara privire la adeveru a taiatu in viitoriulu meu. Me miru, cum DSA si dupa ce i-am spusu, ca nu-si vede birn'a in ochiu, dice ca a voitu a repará, respective a pune stavila dauneloru ce se ivescu pe cáile nóstre constitutionale. Cerce protocolulu dela investigatiunea din urma, si se va convinge, ca a promisú judelului din Ternov'a 20 fl. Prin acést'a a voitu se sustiena vigórea constitutiunei? Dice apoi, ca n'am negatú corruptiunea. Nu, si érași nu! a fostu corruptiune. Celu ce a corruptu, a si cadiutu.*) Martore mi este: comitetulu parochialu, si Rv. d. Beldea.

In punctulu alu 3-lea dice, ca a vediatu cu ochii corumpendu io pre poporu. Se pote! Inse nu cu ochii mintei; cáci acei'a i-a lasatu in cancelaria. Seraca lume, natiune si biserica romana, pre cari v'au protegiatu stramosii, la ce a-ti ajunsu! ca fiii vostri se ve jefuiesca! Póte, ca acést'a e semnulu venirei Domnului, póte ca amu ajunsu la celea din poveste, ca grajdulu are se umble dupa bou, si nu din contra. Adi póte ca nedreptatea este adeverulu. Acést'a este capatulu lumiei, cáci asia a disu Chr. invetiaceiloru sei ca „se voru sculá proroci mintiunosí si vor insielá pre multi, si atunci va fi sfrsitulu.“ Totu in punctulu acést'a e vorba despre alegerea prima, cu care ocaziune s'a alesu preotulu G. Ratiu. Despre acést'a nici amu fi interesati; dar' totusi — dice DSA, ca cercandu pre primariulu comunalu, a auditu ca este la birtu si asculta cuventarile mele spirituose.

Óre on. publicu a mai auditu despre cutare, se fie predicatu in birtu, séu póte ca tipografia a smintitu,**) si acusatariulu a disu, ca am predicatu in biserica; acést'a este mai posibilu. Apoi deca DTa dle acusatariu vei potea documentá acést'a afirmatiune: singuru mi croiescu pedéps'a de a fi eschisu (lasati onórea acést'a Consistoriului. Red.) pentru totudeuna din numerulu clerului.

In punctulu alu 4-le scrietoriulu se silesce a respinge celea afirmate de mine, dicendu ca umblu dela celea spirituose.

Ací mai antaiu observu aceea, ca eu rachiú nu amu gustatu in viétia, dupa cum sciu toti cunoscutii mei, cu carii am avutu ocaziuni de a petrece in societati; nu-lu pricepu acestu punctu mai departe pentru ca face pomenire aici despre ceva protestu subscrisu de 50 de ómeni. Eu sciu despre 2. proteste, cari se afla la v. consistoriu, unulu contra alegerei, in care sunt insemnati vr'o 30. si cáti-va din poporu. La acést'a nu s'a subscrisu nici insusi maiestrulu seu, nu s'a insemnatu dupa datina naintea numeloru semnulu crucei, si ce e mai multu, dintre cei subscrisi nici sciu unii despre elu prin urmare este invalidu. Alu doilea protestu este datu contra protestului primu, in care se cere intarirea celoru alesi, si s'a subscrisu de vreo 20 membri ai comitetului, si peste o suta din membrii sinodului. In catu este pentru mine, acést'a s'ar fi subscrisu de mai multi; dar' este superfluu, de-óra-ce am fostu alesu prin aclamatiune, prin care fapta s'a subscrisu totu poporulu, dovedindu ca toti m'au voitu. Póte da deslucire Rvss. d. N. Beldea carele, dupa ce mai anteu s'a alesu pe un'a parochia G. Stoi'a, a fostu recercatu din partea poporului, ca se iésa afara se védia poporulu, ca nu mai voiesce votizare. Esindu apoi afara a intrebatu de poporu, ca vre votizare? la ce a primitu respunsulu ca „nu.“ A intrebatu apoi ca pre cine voiesce? la care intrebare a sunatu o voce comuna: „pre Ioanu Popovicu.“ A mai pusú dlu presiedinte intrebare, ca sunt 10. insi, cari ceru votizare? la care nu s'a insinuatú nici unulu. Prin urmare am fostu dechiaratu de alesu prin aclamatiune.

Aflu cu scopu a notificá la punctulu acést'a spre orientare si aceea, ca delocu dupa ce s'a inceputu alegerea inca pe parochi'a prima, a insinuatú unu protestu Tom'a Dancea, fiindu informatu de cumnatulu seu respective elu a pregatitu protestulu de a casa cu scopu, ca de va vedé ca nu suna actiile bine, se protesteze, cugetandu, ca asia se póte fericí omulu. Nemidilocitu dupa aceea fara se astepte finea celu pucinu la acea alegere, si-a luatú catrafusele; apoi a mersu si acusatariulu meu de o data, si ajungendu a casa, in furi'a prima a fabricatu articulu din nr. 19. alu „Luminei.“ De aci inca se vede, ca acusatariulu meu, nefiindu de facia macaru la alegerea prima, vorbesce numai dupa afirmatiuni góle.

*) Consistoriulu a nemicitu deja alegerea si a decretadu alegere noua pe langa conditiune de 8. clase gimnasiale. Red.

**) Ba, de felu nu. Culegatoriulu.

In punctulu alu 5-le se escusa contra căltiuniloru. Eu am disu, că e asia vorba in Ternov'a, si acést'a 'si pôte documentá singuru numai sè se presentedié o data acolo pentru întrebare. Dar ce se atinge de aceea, candu dice, că elu va documentá contra marturisirei mele, este o simpla parere individuale a DSale pôte pe arthia! si pôte că i va si crede cineva; inse fia DSa convinsu, că numai enuntiatulu Ven. Consistoriu mai lipsesce *) si apoi ne vomu lasá noi de arthia, căci cocosiulu va cantá a trei'a óra, si atunci se va desamagi. Vedi, vedi pacatosule! mi scoti och'i in punctulu precedenté, cu obligatiunea?! Ai dreptu, că eu am voitu se intorcu la credintia pre celu peccatosu; de óra ce acela facea agitatiuni intre poporulu celu atátu de mangaietu in cunoscenti'a sufletului seu, — pana candu DTa ai voitu a seduce pre capulu poporului, pre judele comunalu; de nu credi placa cere-lu la juramentu, că acela e gata in totu momentulu a jurá pentru apararea dreptului, ce DTa voiesci a-lu calcá sub picioré. Vedi dle! clientulu meu, nici are dreptulu se iee parte in sinodulu parochialu, ca membru activu dupa §. 6. alu statutului organicu.

La punctulu alu 6-le cu referintia la cantarea lui Tom'a Dancea, numai atáta observu: că d. profesorulu de rituale — ce e dreptu se nu negamu — a fostu cu privire la purtarea lui, si numai din acelu punctu de vedere l'a imbracatu in porfir'a eminentiei (óre? Red.) Altcum eu pre DSa fórte lu compatimescu, si me dóre anim'a a si spune, că DSa mi-a fostu amicu fidelu; inse ar fi o nebunia dela mine, déca cu dreptulu in mana m'asi lasá calcatu. Déca d. acusatoriu nu va fi indestulitu cu afirmatiunea mea, placa iee-lu la rigorosu, si se va convinge; martori mi sunt colegii, cu cari am fostu in clerica. Dice apoi, că am calcule vacilante. Asertiunea acést'a inca e nedrépta, pentru că in testimoniulu meu clericalu sunt mai multi calculi laudabili, ér' de conduita vacilanta nici vórba; ma, dupa rigorosulu meu dela consistoriulu oradanu sum recomandat pentru un'a din parochiele celea bune, ca si T. Dancea.

Déca ar fi DSa inse omu cu barbatia si garantia despre celea afirmate de DSa. celu pucinu atáta bunatate ar fi facutu onoratului publicu in cătu si-ar fi pusu numele cinstitu afara in corespondintia. Acést'a o asteptamu dela DSa, ca dela celce voiesce a aretá radiele luminei. Deci sè se fie aretatu mai anteu singuru, că este lumina. Inse dupa cumu se vede DSa voiesce se vinda óue clocité sub numire de próspete. — Cu referintia la afirmatiunea, că eu asi fi studiatu teologi'a 4. ani, — mi iéu refugiu la Pré onor. Corpu profesoralu, care ti pôte aratá atestatululu produsu de mine la ocaziunea inscrierei mele in curs. alu II. Din acél'a se vede că dupa ce la nulu 1869. am gatatu cursulu I. fuseiu silitu, din caus'a neajunsurilor materiale a pausá; sub care restimpu apoi m'am aplicatu de invetiatoriu in Siumuljiu (Com. Bihor.) pentru de a-mi asigurá subsistintia pentru anulu scolasticu viitoriu (1871.) in curs. alu II-le. Absolvindu si cursulu alu II-le am devenitu in stare si mai déplorabila. Astfelu am fostu silitu a me ajutóra intru studierea anului ultimu prin casetoria. Spune-mi dara acuma dle acusante, in căti ani am absolvitu cursurile clericale?

Din punctulu alu 7-le in acúsá din nrulu 19. face DSa pretensiuni si contra Consistoriului, pentru-cá nu l'a intaritu pre Dancea pe un'a din parochiele Ternovei, si acuma dice că scie Consistoriulu ce face. Eu bine sciamu acést'a si mai nainte; inse n'ar trebui sè se întórca dlu acusatoriu pe tóte dúngile, ca pescele pe focu, séu ca brósca in furnicariu. Mai bine se fi statu loculu ca si si io.

Despre punctulu ultimu alu corespondentiei DSale, prin care se aretá atátu de infalibilu, in cătu nu crede, că singuru am compusu gratulati'a din nr. 21. me provocu la DD. Ioanu Popoviciu, preotu; Ioanu Santo, notariu, G. Bocu docinte si la Lazaru Stancu adj. notarialu (toti nadasieni), ca acestia se dee marturisire, că ore eu am compusu-o séu ba?

Dar se facemu si Epilogulu. DSa dice la fine că sum ne-trebitu in biserica. Eu din biserica nici candu nu iesu (se nu auda cumva Berzavenii. Red.) si nu pentru de a-mi insusi o putere de a Apostoliloru, de cătu ca se nu retacescu, va se dica umblandu (dis'a fiertatului cucernicu monachu Tabacoviciu) „cu politici'a se nu mó abatu dela tipic'a.“ Au nu scie acusatoriulu, că Pavelu Apost. lui Chr., la inceputu a fostu fariseulu celu mai zelosu si inimicu neimpecatu alu crestinetatii, pana candu in urma a devenitu vasu alesu Domnului. Apoi io togha de a-si fi si fostu vacilante pe timpulu studierii mele. Au nu sunt tóte cu putintia la Damnedicu? Judece lumea.**) **Ioanu Popoviciu**, m. p. teologu absolutu.

*) Consistoriulu si-a facutu tréb'a. Red.

**) Am publicatu acésta polemá neplacuta din causa că inceputulu premerge timpului in care s'a intemplatu schimbare in redactiune; avú inse ea in sine si ceva bunu, căci a datu comisiunei investigatóriei frulu conductorulu la constatarea abuzurilor, pentru care consistoriulu fu necesitatu a nimici alegere.
Red.

Multumita publica.

Tenerimea clericale gr. or. romana dela institutululu de aici esprima fiése'a sa multumita *Escelentiei Sale, bunului Archi-Episcopu si Metropolitu Andreiu baronu de Siagun'a* pentru ingrigirea parintésca, prin care a dispusu ca „*Studiulu pastoralu*“ si „*Compendiulu de Dreptulu Canonicu*“ se i se dee pe langa pretiuri scadiute.

Aradu, 13. Iuniu st. n. 1873.

Tenerimea clericale gr. or. romana
din Aradu.

DUREREA

(DEDICATA TATALUI SI FRATELUI MEU.)

Neuitatulu meu parinte,
Si tu frate multu iubitu,
L'ale vóstre reci morminte
Viu cu sufletu-mi cernitu:

Voi v'ati dusu spre vecinicia
Catra-alu fericirei sboru
S'ati lasatu in vaduvia
Doue inimi ce v'adoru!

Mam'a mea amaru suspina,
Dup'alu vostru doru nestinsu,
S'inima'i de jéle plina
Chiamá dorniculu seu visu.

Ea spéra c'a ei durere
Prin mine se v'aliná:
Vai! dar s'asta mangaere
Adi sburá de langa ea

Cáci destinulu pentru mine
Nimicu nu'mi a conservatu
De cătu lacrami si suspine,
De cătu doru neprecurmatu.

Amandóue, dar, cu jéle
Diua, nóptea ve chemamu;
Dar p'a vietiei nóstre cale
In zadaru ve cautamu.

Chr. A.

VARIETATI.

= In 30. si 31. Maiu st. v. 1873. se tienura aici esamene de cualificatiune cu mai multi DD. invetiatori dela scólele poporale, dintre cari Bosiocu Miu din Ghirocu, Nicolau Cristea din Sira, Veniaminu Martini din Alliosiu si Florianu Cióra din Curticiu, au reportatu calculi *laudabili* si suntu cualificati pentru scólele de *frunte*; éra Simeonu Moldovanu din Chisioda, Petru Moldovanu din Pustinisiu, Panaiotu Boarescu din Igrisiu, Stefanu Carabasiu din Tiela, Meletiu Oprean din Cernecihazu, Georgiu Serbu din Toraculu micu, Vincentiu Surdu din St. Mihaiulu rom. Ilie Amandiu din Bucuvetiu, Demetriu Rafila din Paulisiu, Lazaru Trailescu din Toraculu micu, Georgia Rosia din Toraculu mare, Georgiu Bocu din Nadasiu, Nicolau Popoviciu preparandu din Banatu-Comlosiu, Ioanu Milosiu din Hodoniu, Ioan Givulescu din Tocu, Vasiliu Giulescu din Ilteu, Toma Munteanu din Alliosiu, Ioanu Petruc'a din Siusianovetiu si Nicolau Popescu fostu invetiatoriu in Simandu, sunt cualificati parte pentru statii bune, parte pentru medilocie, — doi inse s'au relegatu pre alta ocaziune.—

Se afla la redactiunea fóiei nóstre spre vendiare statutululu organicu cu 25 cr. si protócolele sinodului eparchialu din anulu curinte cu 30 cr.